

Welker, Michael

Što se događa pri Večeri Gospodnjoj?

Izdavač: Teološki fakultet „Matija Vlačić Ilirik“

(prijevod s njemačkoga: Kiril Miladinov)

Zagreb, 2006.

Knjiga *Večera Gospodnja* podijeljena je u dvanaest poglavlja, odnosno odgovara na dvanaest pitanja o euharistiji, kako bi danas rekli katolici.

U uvodu se autor pita o Večeri Gospodnjoj izvanjski i iznutra.

Više puta postavlja pitanje: ***Što se događa pri Večeri Gospodnjoj?*** I isti sam kaže: čudno pitanje! I razmišljanje ili religiozno razmatranje započinje evanđeoskim tekstom:

«Gospodin Isus one noći kad bijaše predan uze kruh, zahvalivši razlomi i reče: ***Ovo je tijelo moje – za vas. Ovo činite meni na spomen. Tako uze i čašu po večeri govoreći: Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi, koja se za vas proljeva na otpuštenje grijeha. Ovo činite kad god pijete, meni na spomen.***»

Od početka do kraja autor je ekumenski raspoložen i okupiran. Želja mu je da kršćani jedni druge razume i prihvate baš putem slavljenja Večere Gospodnje.

Welker u uvodu polazi od tumačenja različitog nazivlja slavljenja Večere Gospodnje, kod protestanata, katolika, pravoslavaca. I svi se slažu da slave jedno te isto slavlje, iako su različiti oblici slavlja (str. 10). Evo što sve Crkve vide kao bitno u Večeri Gospodnjoj: izraz jedinstva; vrhunac crkvenog života; kriterij obnove Crkve; obnove zajedništva među vjernicima i obnove jedinstva članova Crkve u Duhu Svetome (12).

Svi se slažu tko je ustanovio Večeru Gospodnju i njezino bitno značenje za Isusove sljedbenike. Isto tako svi se slažu da je u njoj prisutan uskrsl i uzvišeni Isus. Zato ova knjiga pokušava „modernim i prosvijećenim ljudima“ razjasniti prisutnost uskrslog Krista (str. 13).

U uvodu se opisuju i žalosna iskustva Večere Gospodnje kao ‘žalosnog domjenka’ (13). Autor se također pita jesu li njegova

pitanja pogrešno postavljena? Iz ovoga se vidi da je ova knjiga pisana egzistencijalno i konfesionalno.

I u istom uvodnom poglavlju autor razrađuje malu kristologiju. Riječ je osobito o 'Praznom grobu' i Isusovu uskrsnuću. Sve ovo radi tumačenja Isusove prisutnosti u euharistiji. Iza ovoga slijedi pitanje o načinu Isusove prisutnosti Večeri Gospodnjoj. I autor reče da se radi o 'simboličnoj' prisutnosti (str.13).

U istom kontekstu analizira i biblijske tekstove u *Večeri Gospodnjoj*.

Na koncu ovog uvodnog i bitnog dijela autor govori o putu 'od sukoba između velikih Crkava do ekumenskog sporazumijevanja o Večeri Gospodnjoj' (23). Autor na koncu uvodnog 'traktata' upozorava da ostaje na protestantskoj i reformacijskoj teologiji o Večeri Gospodnjoj. I namijenjena je više vjernicima negoli teolozima zato i nema puno bilješki.

Knjiga je podijeljena na tri djela i dvanaest poglavlja.

Evo kratkog prikaza knjige.

Prvi dio: *Večera Gospodnja – ljudi zahvaljuju Bogu i simbolički slave zajednički objed u ugroženom svijetu.*

Prvo poglavlje: „Ovo činite...“

Očito je da se ne radi o običnom prehrambenom blagovanju, već je riječ o liturgijskom blagovanju (objedu?) uz simboličke riječi i čine. Autor katekizamski postavlja pitanje na početku poglavlja. Na početku ovog poglavlja pita: «Što se događa pri Večeri Gospodnjoj,» i odgovara: «Okupljena zajednica slavi simbolički objed» (ova riječ mi ne odgovara!). Zato se autor u ovome poglavlju osvrće na katoličko vjerovanje o euharistiji: *Misna žrtva i pričest – misna žrtva i bez pričesti? Katoličko stajalište.* „Misna žrtva bila bi u načelu samodostatna. Pričest se ne bi mogla odvijati bez misne žrtve, ali misna žrtva mogla bi bez pričesti“ (29). Skreće se pozornost na sadržaj enciklike Pavla VI. 'Mysterium fidei'. Autor misli da se neki stavovi spomenute enciklike sukobljavaju s biblijskim tekstovima. Iza ovoga izložena je kratka egzegeza tekstova o Posljednjoj večeri. (Mk, 14, 22-24; Mt 26, 26-28; Lk 22, 19-20; 1Kor 11, 23-25). I svi

se teolozi slažu „da je Večera Gospodnja bitno ‘objed u zajedništvu‘ (32). Također se donosi tvrdnja: ‘Jednodušnost među reformacijskim, poslijereformacijskim i pravoslavnim (?) Crkvama: „Večera Gospodnja bogoslužni je čin zajednice okupljene u Isusovo ime“‘ (str. 32). „Konsekracija kruha i vina proizlazi iz cijele sakramentalne liturgije“ (Moskovska izjava 1976., str. 33). Ovim se hoće reći da se ne može odvojiti pričest od misne žrtve.

I opet se autor vraća na katoličko stajalište u posljednjoj trećini 20. stoljeća (33). Problem je autoru „tabernakulska pobožnost“ (34).

Autor na koncu svakog poglavlja donosi ‘*rezultate*’ svojeg razmišljanja. Tko hoće ukratko vidjeti sadržaj ove knjige, dovoljno bi mu bilo pročitati ‘*rezultate*’ iza svakog poglavlja.

Drugo poglavlje: „*One noći kad bijaše izdan...*“ Odgovor je: „Večera Gospodnja ustanovljava se one noći kad Isus biva predan, izručen svjetovnim vlastima, izdan“ (38). U ovome poglavlju govori se o povezanosti Gospodnje večere i židovske Pashe. Je li Isusova Večera bila pashalno blagovanje ili nešto posebno (posebno blagovanje)? Zato autor zaključuje u svojim ‘sažecima’ drugog poglavlja: „Večera Gospodnja nipošto se ne bi trebala slaviti rjeđe nego jednom godišnje (Pasha), ...nipošto se ne bi trebala slaviti češće nego jednom dnevno (židovski objed)» (45). Ovdje su sažete dvije tradicije.

Treće poglavlje: „*Uze kruh, zahvali Bogu, razlomi kruh, dade ga učenicima i reče: Uzmite i jedite!...*“ Ovdje se ukazuje na slavljeničko-zahvalni karakter Večere Gospodnje što se očituje uzimanjem kruha; lomljenjem kruha; dijeljenjem i davanjem kruha; pozivom da se razlomljeni kruh blaguje. Večera Gospodnja poseban je način zahvaljivanja Bogu i oživljavanje sjećanja na Krista i njegov ‘spomen’. Zahvalnost izvire i iz simbolizma lomljenja kruha i dijeljenja čaše (47).

U ovom se poglavlju govori i o sakramentalnosti u Večeri Gospodnjoj. Autor pobija ‘grešku’ Augustina i Luthera: „Kad se riječ spoji s elementom, nastaje sakrament“ (48). Autor kritizira ovu Augustinovu izrjeku, shvaća ju doslovno i kao takvu kritizira.

U ovome dijelu osobito se kritizira ‘rimokatolička taber-

nakulska pobožnost' (50). Ipak se priznaje sakramentalnost: „Tek povezanost riječi, elemenata i simboličkog čina okupljene zajednice tvori sakrament“ (50).

Autor donosi jedan tekst Joachima Jeremiasa, koji mi je vrlo dvojbjen, a nisam ga mogao usporediti s izvornikom. Tekst je ovaj: „‘Večera ustanovljenja’ u stvari nije ništa drugo nego karika u dugom lancu Isusovih objeda s njegovim sljedbenicima, s kojima su oni zatim nastavili i nakon Uskrsa... Posljednja večera ima svoje povijesne korijene u tom nizu okupljanja za stolom“ (J. Jeremias, bilješka 77, u prijevodu, str. 50).

Također je vrlo interesantno pitanje i odgovor: ‘kruh i vino: mogu li se zamijeniti drugim ‘elementima’? (53). „Kruh i vino kao ‘darovi stvorenja’ nisu jednostavno ‘darovi prirode’. To znači da kruha i vina nema bez uspješnog zajedništva ljudi među sobom i bez uspješnog zajedništva ljudi i prirode“ (53). Uza sve ovo autor misli da bi se u drugim kulturama moglo upotrijebiti i druge elemente mjesto kruha i vina.

Četvrto poglavlje: Nedostojno jesti kruh i piti čašu Gospodnju... Skoro svi koji su slavili Večeru Gospodnju ili Isusa zanijekale ili pobjegoše...

Valjda je u svim Crkvama jasno da savjest pojedinca procjenjuje je li dostojan ili nedostojan blagovati s Večere Gospodnje. Kao da autor zdvaja što neki izvana odlučuju (valjda se to odnosi na Katoličku crkvu?).

Drugi dio:

Večera Gospodnja – slavlje prisutnosti Isusa Krista.

Peto poglavlje: „Ovo je tijelo moje... Ovo je krv moja.“

Cijeli drugi dio knjige posvećen je ‘utjelovljenju’ i prisutnosti Isusa Krista u Večeri Gospodnjoj. Ovo je pitanje najosjetljivije i u osnovi se slažu sve Crkve, ali u načinu Isusove prisutnosti postoji neslaganje. Je li kruh Kristovo tijelo ili znači Kristovo tijelo? (str. 68). O ovome ispovijedanju najveća je razlika između katoličkog - pravoslavnog vjerovanja i reformiranih Crkava. Možda je u ovome veće razilaženje teologije i pobožnosti negoli Crkava. Ovo je poglavlje napisano vrlo inteligentno, ekumenski i vjernički.

Šesto poglavlje: „*Kad god jedete ovaj kruh i pijete čašu, smrt Gospodnju navješćujete.*“ Autor se pita: „Zašto zajednica navješćuje Kristovu smrt, kad upravo slavi prisutnost uskrslog i uzvišenog Krista? Što uopće znači naviještati smrt? Sad se moramo suočiti s tim teškim pitanjima“ (76). I odmah autor odgovara praktično. „Stvarna prisutnost“ Isusa Krista u Večeri Gospodnjoj ne može se odvojiti od „stvarne prisutnosti“ njegova predavanja i njegove smrti na križu“ (76).

Večera Gospodnja povezana je s križem događajem i sadržajem. Ona također ‘navješćuje smrt Gospodnju’. Križ i smrt su povezani, a Posljednja večera zakletva je za put križa i izdaje. S ovim sadržajem autor povezuje Ivanov : „Evo jaganjca Božjega koji oduzima grijehе svijeta“ (Iv 1, 29). Iz križa izrasta nadvladavanje ljubavi i dobrote nad zlom i izdajom. U ovom istom poglavlju autor razlaže teologiju križa i žrtve (78). „‘Stvarna prisutnost’ Isusa Krista u Večeri Gospodnjoj ne može se odvojiti od ‘stvarne prisutnosti’ njegova predavanja i njegove smrti na križu“ (str. 78).

Sedmo poglavlje: „*Smrt Kristovu navješćujte dok on ne dođe*“.

Riječ je o Isusovu ‘dolasku’ odnosno ‘povratku’ i slavljenju Večere Gospodnje.

Riječ je o tome kakvog se Isusa očekuje u ‘ponovnom dolasku’? Očito ne onakvog kakav je bio s apostolima. Bit će to novo tijelo i novo obličje. Čak autor izlaže i svoj stav o eshatologiji (str. 87).

Posebnu pozornost treba obratiti na autorovo tumačenje odnosa Duha Svetoga i Isusa Krista, pa i njegove prisutnosti i njegova novog dolaska (str. 89). Dobro je poznato da posebno Pravoslavna crkva stavlja naglasak na značenje Duha Svetoga u prisutnosti tijela i krvi Kristove (*epikleza*) (90).

Osmo poglavlje: „*Ovo činite meni na spomen!*“

‘Večera Gospodnja događanje je u kojemu se uspostavlja spomen na Isusa Krista’ (93). Danas se ‘slažu’ sve Crkva da je euharistija ‘memorijal’ ili ‘anamneza’, što znači više od običnog sjećanja. To je poseban način uprisutnjenja. I ovdje autor razlaže svo-

je shvaćanje kolektivnog i kulturnog pamćenja. Spasenje iz prošlosti postaje spasenje u sadašnjosti. U zaključku ovoga poglavlja teško mi biva razumljiva rečenica: „Slavljenjem Večere Gospodnje ustanovljava se spomen Isusu“ (Trebalo bi vidjeti izvornik, jer ovako izgleda nerazumljivo!) (str. 97).

Treći dio:

Večera Gospodnja – slavlje Crkve svih vremena i svih dijelova svijeta, slavlje mira i novog stvaranja i radosno proslavljanje Trojstvenog Boga.

Deveto poglavlje: *Za vas se daje! Za mnoge se proljeva!*

Slavljenje je Večere Gospodnje „slavlje Crkve svih vremena i svih dijelova svijeta“: ‘Za vas se daje’ - ‘za mnoge se proljeva!’ U ovome se poglavlju ukazuje na ekumensko značenje Večere Gospodnje. Također se upozorava na potrebu osposobljavanja osoba za praćenje slavljenja Večere Gospodnje.

Deseto poglavlje: *Oslobođenje od moći grijeha – ili očuvanje za život vječni?*

Ova je tema vrlo interesantna zbog toga što je ekumenski vrlo osjetljiva (108). Iznosi se katoličko i pravoslavno stajalište, a ni reformirani nemaju jasan stav (108). Cijelo je poglavlje vrlo interesantno i bitno za razumijevanje različitosti u stavovima prema Večeri Gospodnjoj. Skoro se može reći da je pojašnjena teologija grijeha.

Jedanaesto poglavlje: *Mir Božji s tobom! – Idite u miru!*

«U slavljenju Večere Gospodnje ustanovljava se stvaralački mir» (115). Ovo je pretposljednje poglavlje, a skoro bi moglo biti posljednje u tumačenju tajne Večere Gospodnje. Mir je bitan sadržajem i za tumačenje. Dijeljenje i prihvaćanje mira bitno je za kršćanstvo. Mir je taj koji uzdiže slavljeničko zajedništvo (117). A njega nema bez Duha Svetoga. Duh donosi život u anamnezi, epiklezi, u cijeloj Večeri Gospodnjoj.

Dvanaesto poglavlje: *U ime Boga Oca i Sina i Duha Svetoga!*“

Završno poglavlje tumači kako ljudi putem Večere Gospodnje ulaze u odnos s Trojstvenim Bogom.

Trojstvo je sadržaj Boga koji je prisutan u svemu, posebno u Isusu i euharistiji. Uz to što je Večera Gospodnja (Isusova), ona je istovremeno i Večera Oca i Duha Svetoga (anamneza i epikleza). Zahvaljivanje Bogu stvoritelju – kao i u Pashi – i uzdržavatelju cijelog svijeta, kao i za spasenje svijeta (121).

Završetak:

Knjiga je vrlo važna za kršćansko razumijevanje Večere Gospodnje. Jednostavna je i stručna. Metodološki je vrlo jasna. Na početku svakog poglavlja autor postavlja pitanje i u poglavlju na njega opširno odgovara, a također na koncu svakog poglavlja donosi *'rezultate'*, kako to prevodi prevodilac. Tko nema vremena čitati sve, može pročitati *'rezultate'*, kako sam već napomenuo na početku. U dvanaest pitanja iznesena je teologija euharistije, a možda i sažetak kršćanske teologije. Autor je vrlo otvoren i ekumenski naklonjen. Trajno traži dodirne točke cijelog kršćanstva. Zato bi se moglo reći da je u ovoj knjizi autor iznio teologiju Večere Gospodnje svih kršćanskih Crkava. Ako nekim poglavljima ukaže na razilaženja, u drugima ih ponovno *'pomiruje'* i sjedinjuje.

Knjiga je otvorena za sve, ali će ju puno lakše čitati oni koji su studirali teologiju. Autor je vrhunski teolog, pa pretpostavlja da su mnoge teme i izrazi svima poznati. Oni koji su samo na euharistijskoj pobožnosti ili *'obrani'* svojeg stava teško će ovu knjigu čitati i razumjeti, osobito usvojiti.

Što se tiče prijevoda, ima dosta izraza koji su neizdiferencirani i nisu u čestoj upotrebi.

Preporučam čitati i razmišljati vrlo vrijednu kršćansku knjigu o Večeri Gospodnjoj.

Marijan Jurčević, op.

Veronika s. Nela Gašpar (uredila)

Tkivo kulture

Zbornik Franje Emanuela Hoška
Kršćanska sadašnjost i Teologija u Rijeci,
Zagreb, 2005.

Zbornik Franje Emanuela Hoška, red. profesora Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, Teologije u Rijeci, pod naslovom ***Tkivo kulture*** sadrži radove 25 autora; osim jednoga svi su sveučilišni nastavnici; trojica nisu hrvatski građani (Slovenac, Mađar, Hrvat u Bosni i Hercegovini).

Urednik je viša asistentica dr. sc. Veronika Nela Gašpar, djelatnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Područni studij Teologije u Rijeci.

Zbornik *Tkivo kulture* jest spomen-spis povodom 65. godišnjice života prof. dr. sc. Franje Emanuela Hoška, crkvenog povjesničara i povjesničara kulture, redovitog profesora Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Područni studij Teologija u Rijeci. Pisac je niza povijesnih djela, kako knjiga tako znanstvenih rasprava, sudionik brojnih znanstvenih skupova. Njegovi su suradnici, prijatelji i znalci njegova opusa stoga izabrali teme za svoje priloge prvenstveno iz hrvatske povijesti, osobito crkvene, iz povijesti hrvatske književnosti i jezikoslovlja kao i povijesti umjetnosti. Noliko priloga svojim sadržajem ne ulazi u spomenuti sadržajni okvir, ali više ili manje dotiče pitanja kojima se Hoško bavio kao znanstvenik.

Zborniku stoji na čelu proslavljena urednica dr. s. Nele Gašpar gdje sažeto predstavlja samoga F. E. Hoška. Čine to također popis njegove bibliografije i skupni kritički osvrt na neka njegova objavljena djela znanstvenog savjetnika dr. sc. Josipa Barbarića.

Poslije proslava urednice slijedi prvi dio zbornika pod naslovom *Osvrti i prosudbe* s četiri priloga koji se osvrću i benevolentno prosuđuju Hoškov spisateljski rad kao crkvenog i kulturnog historičara. Prvi je rad u tom dijelu *Bibliografija Franje Emanuela*